

Чи можливий вихід із глухого кута ромського руху, або Знову про ромське об'єднання

Чи сі о романо дромеско єкгіпє пгутердо анда
кашку сеглето, вай керас романо кгетаніпе

Шановні читачі!

Раді знову вітати вас зі сторінок нашого двотижневика! Газета "Романі Я" відновлюється і продовжує жити, щоб подавати інформацію, новини, повідомляти останні події, освітлювати різні аспекти сьогодення, подавати приклади співпраці з органами самоврядування, друкувати стипендіальні програми і взагалі відображати ромське життя у всій його багатогранності та разоматості.

Відгукуючись на вимогу сьогоднішнього дня, наш часопис поширюватиметься в основному через систему Інтернет, що дозволить вам читати газету в зручний для вас час у домі або в Інтернет-клубах тощо. Однак ми не забули і про тих людей, котрі звикли мати для читання звичайну друковану газету. Для них "Романі Я" друкуватиметься накладом 450 примірників.

Цього разу наша новинка, на прохання численних ромських організацій, виходить з півночі, з міжнародного фонду "Відродження", за що йому наш увічні подяка. Особисту участі у підтримці цього проекту брав виконавчий директор МФВ Е. К. Бистрицький та новий керівник програми "Рома України" Наталія Кияк. Ми ціло вдячні

цим відповідальним особам за розуміння, що вирішення ромських проблем України неможливе без впливу на органи влади власних засобів масової інформації.

А проблем у ромув України багато. Одно з найголовніших є те, що ромський рух у нашій країні, незважаючи на участь понад 80 ромувських організацій, з яких дві міжнародні й дві всеукраїнські, діє артистично, вразивно, але не побоюється цього слова, малоєфективно.

Діс Програма "Рома України" розроблена на папері, не впроваджена в життя Україна "випала" з загальнодержавного ромувського руху і не має відповідного фінансування, до якого зачлені інші європейські держави. Чому? На наш погляд тому, що немає єдиного координуючого центру. Враховуючи специфіку України, необхідно перейняти досвід деяких європейських держав, а саме з створенням українського ромувського парламенту, який би координував роботу всього ромувського руху. Форма обрання парламенту може бути різною: це і загальні збори ромувських громад, і з'їзд керівників обласних ромувських організацій або щось інше. Та у всіх випадках має бути виконана одна умова: вибори кандидатів повинні

відбуватися на конкурсній та таємній основі як членів парламенту, так і його голови, щоб не стояло привласнення одиною особою всіх прав і повноважень.

Ми розуміємо, що це, можливо, порушує деякі ромувські традиції, але й традиції інколи змінюються у відповідності з вимогами часу. Це – закон життя.

Наш парламент, на відміну багатьох бюрократичних та маєофективних органів, повинен серйозно впливати на ті галузі виконавчої влади, які представляють його члени: охорона здоров'я, освіта, соціальний та правовий захист, будівництво тощо. Була би це тільки добра воля та бажання працювати. Рішення ромувського парламенту повинні носити не декларативний характер, а характер конкретної дії у вирішенні тих чи інших питань.

Час покаже правильність наших пропозицій. А газета "Романі Я" подає матеріали про досвід роботи міжнародних ромувських організацій у цьому напрямі. Прикладом цього може слугувати публікація "Хартії прав ромів" з сучасним номером (див. нижче).

**Аладар Адам,
шев-редактор,
Евгенія Навроцька,
редактор газети**

Хартія прав ромів

Хартія чачіпє роменгеро

Пленарна асамблея Європейського форума ромів ще у листопаді 2006 року своїм виконавчим комітетом доручила підготувати проект Статуту, який мав би об'єднати всі відомі рекомендації з питань становища ромів в один обов'язковий документ, що мав би загальноєвропейську юридичну чинність. Асамблея прийняла постанову про таким документ.

Що слугував як основою для розробки Хартії прав ромів.

У 2007–2008 роках Рада Європейського форуму з прав людини та Рада з питань міграції створили кілька дискусійних груп, до складу яких увійшли як роми, так і експерти з прав людини та міжнародного права. Метою створення цих груп було зображення першого проекту тексту майбутньої Хартії, підготовле-

ного на початку 2007 року. Експерти з правових питань подали проект для другого читання, який і був обговорений на пленарній сесії Європейського форума в листопаді наступного року.

Отже, проект Хартії прав ромів був написаний на основі аналізу саме цих двох документів.

(Продовження на стор. 2)

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний – то Циганське Слово...
Лекса Мануш

Пропозиції щодо комплексної державної програми підтримки ромів України

Пропозиція комплексно тремутні програма ле Роменге українтар

Україні проживають близько 48 тисяч представників ромської національності. Однак реальна кількість за даними різних досліджень перевищує цей показник і становить від 100 до 300 тисяч. Роми мешкають на всій території країни.

Ромувська спільнота є найбільш вразливіою в Україні. Існує багато аспектів вразливості: бідність, ізоляція, дискримінація під час працевлаштування, в доступі до освіти, медичних послуг і т. ін. Вирішення проблем ромів неможливе без активних дій з боку державних органів як на центральному, так і на місцевому рівнях.

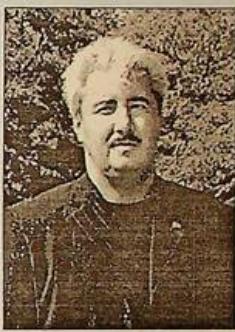
Наша мета – впровадити систему заходів, спрямованих на створення єдиних умов для розвитку ромувської спільноти, їх повноцінну інтеграцію в українське суспільство.

Громадські організації ромів в Україні, які займаються проблемами свого народу, визначили комплекс заходів перед урядом – відгукуючись на реальні потреби ромувських громад; передбачати системний підхід співпраці з ромувськими громадськими організаціями на найбільшими проблемами.

Одним з пріоритетних наших завдань повинна стати повноцінна освіта ромів. Грунтуючись на тому факті, що освіта необхідна для того, щоб бути конкуренто-спроможним на вільном ринку праці, необхідно забезпечити ромувським дітям середньою освітою, а також додатковою підтримкою тих, котрі продовжуватимуть освіту на вищих рівнях.

Освітній рівень представників ромської меншини є найнижчим в Україні. Понад 94% з них не закінчують школи.

Оптимальне рішення існуючих проблем можливе лише за умови об'єднання зусиль ромувських організацій та державних органів, відповідальних за політику в сфері освіти. Ромувські організації повинні взяти на себе завдання переконати: ромські родини щодо необхідності на-

вчання їх дітей та надати їм повну інформацію про права та можливості стосовно доступу до освіти. Державні органи мають забезпечити фінансову підтримку.

Громадські ромувські організації пропонують урахувати інші пропозиції і розробити Державну програму, спрямовану на вирішення проблем ромів України – "Програму розвитку ромувського народу", яка буде створена з метою проведення цілісної політики щодо ромів і передбачити постійне бюджетне фінансування.

Конкретні пропозиції щодо вирішення проблем ромів України можливо вирішити тільки в співпраці з державними органами влади та за участі ромувських представників, які б координували та сприяли успішній реалізації "Програми соціально-духовного відродження ромів України".

Реалізація комплексних заходів неможлива без участі ромувської громади. Так, державна програма, затверджена 12 вересня 2003 року Постановою № 24336 Кабінету Міністрів України, була прийнята без участі ромувських громадських організацій, а тому викликала багато нарекань як така, що не лише не врахувала сучасні становище ромів і не покращувала його, а ще й почасті містила положення, обурливі й приносилі з моменту прийняття Державної програми її реалізація не почалася.

(Продовження на стор. 5)

Відзнака ромських фільмів

Вже понад рік на Закарпатському обласному державному телерадіокомпанії "Тиса-1" працює редакція національних меншин. Поряд з передачами для угорців, румун, німців, росіян, русинів, щотижня двічі на тиждень виходить у ефір програма "Романі дживіпен" (у понеділок, повторення — у четверг). Головним редактором передач для русинів, росіян і ромів є спеціаліст найвищої кваліфікації В. Г. Кобулей. Нещодавно відбулися кадрові зміни у ромській редакції. Туди вільшили співробітники нашої газети — Мирослав Горват та Євгенія Навроцька. Колектив телерадіокомпанії тепло привів новачків. Першими їхніми спробами на ниві тележурналістики були інтерв'ю, які вони разом із оператором М. Пожегою записали фестивалі "Мій рідний край".

У середині вересня цього року в місті Ужгороді завершився ХІ Міжнародний фестиваль телевізійних і радіопрограм "Мій рідний край".

Нам дуже приємно відзначити, що серед конкурсних робіт, відзначених журі, були три роботи, в яких піднималися питання ромського сьогодення.

Це документальні фільми: "Сіль у стравах" Вероніки Міхок з Румунії, "Жорстке життя" Зорана Дімова з Македонії та стрічка "Мунді романі. Україна" Катерини Баршоні з Угорщини. На жаль, автори кінофільмів не мали змоги приступити до фестивалю. Але редактор "Дуна ТВ" пан **Андраші Тотфалуші** любізно погодився відповісти нам на кілька запитань.

— Як нині живеться ромам Угорщини?

— Ромська громада є одною найбільших національних меншин республік. Загалом у країні проживають понад вісімсот тисяч ромів. Значна частина зараз не працюють через те, що багато заводів і фабрик припинили свою роботу. Країна намагається перевійти на нові форми господарювання, але цей процес є не так швидко, як би хотілося. Світова фінансова криза ще більше загострила соціальні проблеми, зокрема ромів. Найбільш проблематичними для Угорщини є північно-східна частина країни, де проживає найбільша кількість ромів.

— Чи є у вас телевізійні ромські програми? Як вони називаються?

— Такі програми є на громадському телеканалі "Дуна ТВ", що створений у 1992 році. Трансляція програм здійснюється ціло-

добово угорською мовою. Окрім того, з дев'ятою до другої години ночі ведуться передачі на каналі "Дуна ТВ-2" "Автономія" (розпочав роботу з 2006 року), в яких основна увага звертається на висвітлення регіональних подій і проблем національних меншин, зокрема ромських.

— Розкажіть про історію створення фільмів "Мунді романі", автором яких є Катерина Баршоні.

— У своїх фільмах п. Катерина розповідала про ромів Косово, Румунії, Іспанії, Франції, Македонії та Ізраїлю. Про свої негарадзи розповідають самі роми, тому і від п'ятнадцять кінострічок так і називаються "Мунді романі" — "Воротять роми", тільки з вказівкою з якої країни. В Косово — це проблеми ромів, які проживають після громадянської війни: вимушена міграція, відсутність документів, громадянства, пошуки роботи, належні освіти дітей. В минулому 2008 році, на ювілейному ХІ Міжнародному фестивалі телевізійних і радіопрограм "Мій рідний край" документальний фільм "Мунді романі. Косово" отримав найвищу нагороду — "Золотий едельвейс". Цього року фільм "Мунді романі. Україна", отримав нагороду як краща операціонерська робота.

— Про що розповідається у фільмі?

— У стрічці "Мунді романі. Україна" авторка, словами ромів, показала наявність в Україні дискримінації у навчанні, проживанні, пошуках роботи, охороні здоров'я, мистецтв. Більшість матеріалу була відзнята в Закарпатті, в селах Концове, Ратівці і в м. Ужгороді. Засобами документального кіно показані подвійні стандарти в житті країни. На словах, як говорять посадовці — ніби все добре. А в реальному житті, як відчувають себе роми — все не так. В одному зі своїх інтерв'ю Катерина Баршоні сказала: "Незважаючи на те, що ромів у світі понад 12 мільйонів, ромів не чують протягом багатьох століть. Історія цього народа, як і його культура є неправдивими, оточені міфами і стереотипами. Існує надзвичайно багата культура, цілій світ традицій і цінностей, інша точка зору на світ, його проблеми, а також на його красу". Все це вона намагається передати засобами dokumentального кіно.

— Дякуємо за цікаву розмову.

Мирослав Горват,
Євгенія Навроцька

МАКЕДОНІЯ

Проблеми Скоп'є

Скоп'є — столиця Республіки Македонія, де у великому мікрорайоні Штут Орізари проживає понад сорок тисяч ромів. До передмістя Стенковець 9 років тому прибули понад 350 тисяч біженців із Косова. На сьогодні це величезне звалище сміття, яке не може бути утилізоване через неспроможність малопотужних сміттєпереробних заводів. Для Зорана Дімова це негативна пляма на фоні красної природи Македонії. Молодий ром-бізнесмен ініціював поблизу сміттєвалища будівництво переробних заводів. За фінансової підтримки УВКБ ООН, органів місцевого самоурядування і самих біженців, були створені невеликі підприємства. Крім того, до роботи на нових заводах запрошуються біженці, рівень безробіття яких сягає понад 90 %.

Зоран Дімов вносить небайкий внесок в очищення регіону, переробляючи тонни сміття в передмісті Стенковець, у тому числі й сотні пластикових пляшок і мішків, розкиданих на сільськогосподарських угіддях на північ від столиці Македонії.

Нині на заводі працює 20 робітників, які проводять відбір, сортування та переробку пластмас на пластмасові гранули. Деяких працівників добре знають співробітники ООН у справах біженців, через яких ті отримували допомогу. "Це важка робота, та вона дає можливість чесно заробляти собі на проживання", — сказав один із працівників-біженців, який працював на заводі у Косові перед тим, як змушений був покинути країну в 1999 році. Протягом кількох років на новому місці я не міг утримувати свою родину, яка складається

з семи осіб, тож повністю залежав від допомоги УВКБ ООН. Він, його дружина і двоє синів останні шість місяців працюють у Дімова.

Зоран Дімов є власником і місцевого ромського телеканалу "БТР". Саме через нього поширилася інформація, коли у 2005 році відкривав свій завод у містечку Вісбегово. "Я змушений був займатися й бізнесовими справами, тепер у нас є 12 пунктів збору сміття в Скоп'є і 20 — в інших округах по всій Македонії.

Я бізнесмен, але ж я і roman, тому не можу не допомагати ромам із Косова, які проживають у Македонії. Я намагаюся, використовуючи допомогу УВКБ ООН, органів місцевого самоурядування і самих біженців, були створені невеликі підприємства. Крім того, до роботи на нових заводах запрошуються біженці, рівень безробіття яких сягає понад 90 %.

Зоран Дімов вносить небайкий внесок в очищення регіону, переробляючи тонни сміття в передмісті Стенковець, у тому числі й сотні пластикових пляшок і мішків, розкиданих на сільськогосподарських угіддях на північ від столиці Македонії.

Нині на заводі працює 20 робітників, які проводять відбір,

сортування та переробку пластмас на пластмасові гранули. Деяких працівників добре знають співробітники ООН у справах біженців, через яких ті отримували допомогу. "Це важка робота, та вона дає можливість чесно заробляти собі на проживання", — сказав один із працівників-біженців, який працював на заводі у Косові перед тим, як змушений був покинути країну в 1999 році. Протягом кількох років на новому місці я не міг утримувати свою родину, яка складається

з семи осіб, тож повністю залежав від допомоги УВКБ ООН. Він, його дружина і двоє синів останні шість місяців працюють у Дімова.

Політика Зорана Дімова з найміромів-біженців вписується у стратегічну програму УВКБ ООН. У рамках цієї стратегії, визначеній для Скоп'є, працює також Міністерство з прав біженців Республіки, а також неурядові організації, які займаються збиранням даних про рівень освіти, кваліфікацію, а також підготовкою кадрів серед тих, хто просить притулку в Македонії.

УВКБ ООН оцінюватиме наочні залідки і курси, які будуть корисні для біженців. Агентство також співпрацюватиме з місцевими компаніями, аби пришвидшити працевлаштування біженців. Наразі в Македонії перебувають близько 1860 біженців, більшість із яких є роми з Косово.

Хартія прав ромів

Хартія чачіпє роменгеро

(Продовження.
Початок на стор. 1)

Чому ж виникла необхідність самої Хартії? Найперше тому, що проблема racismу ю надалі актуальна в багатьох країнах Європи, особливо останнім часом мали місце неодноразові підпали ромських будинків в Угорщині. Подібний інцидент стався і в Чехії.

Завдання нового документа — після детального аналізу ситуації щодо ромів у кожній країні визначити заходи вирішення цієї проблеми. Адже у тих рекомендаціях та резолюціях, які своєму часу були прийняті Радою Європи та іншими європейськими структурами, є два слабкі місця. По-перше, міжрядіві організації, як-от ОБСЕ, ООН, Комісія з прав людини або Рада Європи, які рекомендували механізм іхнього впровадження.

Європейська хартія прав ромів, яка виносиється на розгляд, має бути прийнята і ратифікована всіма державами-членами ЄС. Це дозволить ромам та їхнім представникам використовувати всі правові засоби для забезпечення виконання заходів, передбаче-

правило, працюють у вакуумі, а їхні поради не спрямовані в єдине русло. По-друге, ці рекомендації та резолюції, як правило, є декларативними, тобто не носять обов'язкового характеру і часто-густо не застосовуються на практиці державами-членами цих структур. Крім того, всі ці рекомендації рішення приймаються без участі представників ромських громад, які б рекомендували механізм іхнього впровадження.

Дуже добре, що пострадянські держави також мали можливість взяти участь у цьому референдумі, але шкода, якщо цей документ, як завжди, залишиться непоміченим для наших українських місцевих владаців.

ніх Європейським законодавством.

Кінцевий варіант документа був би неможливий без широкого референдуму серед ромів.

Тож ті, хто належать до ромів та синті, коїнвіні чи інші пов'язані з ними групи у всьому світі мали унікальну можливість висловитися впротив 72 годин, тобто впродовж трьох діб, з 9 по 11 жовтня, повідомили свою адресу і натиснули на кнопки "Так" або "Ні".

Дуже добре, що пострадянські держави також мали можливість взяти участь у цьому референдумі, але шкода, якщо цей документ, як завжди, залишиться непоміченим для наших українських місцевих владаців.

Ратовецькі контрасти

Життя мешканців ромської громади повністю залежить від рівня життя оточуючого населення. Якщо в селі його мешканці живуть у гарних будинках, є достаток у хатах, є куди докласти руки працьовитій людині, то і у ромських оселіх теж тепло і затишно. Діти доглянуті, відвідують школу. Взаємопов'язаний процес змушує ромів шукати роботу, працювати на присадибних ділянках, будувати гарні будинки, облаштовувати їх усередині, навіть садити квіти-чорнобривці перед хатою. Цей взаємозв'язок співіснування відомий давно як для місцевих жителів, так і для ромської громади.

Село Ратівці, що на Ужгородщині Закарпатської області — не виняток. Проїжджаючи селом, журналісти "Романі Яг" милувалися добротними будиночками, охайними садочками, які буйно цвіли осінніми квітами — айстрами, майоранами, хризантемами, чорнобривцями. У повітрі відчувається аромат від гронів стиглого винограду, які звисали з лугошів на подвір'ях.

Школа

Шкільна будова розміщена у самому центрі села, поряд з церквою. На її подвір'ї групами бігали діти, серед яких смуглявим волоссям виділялися ромські дітки. Вони дружною гасали з білявими дліжаками навипередки, висіли на турниках, щось обговорювали. Наша поєда змислила звернути на нас увагу як дітей, так і вчителів, які щось жаво обговорювали. Виявилося, що це були директорка школи — Е.О.Югас та вчителька групи продовженого дня молодших школярів — В.О.Суперак. Розговорилися. З'ясувалося, що учні у школі 136, з яких ромів майже половина — 76. Ратовецька дев'ятирічна школа — угорськомовна. Цього року у перший клас прийшли 12 дітів, з них тільки п'ять угорців, а всі інші роми. Як зазначила директорка школи Ерика Олександровна у разом, що продовжувалася в учительській, ромські діти краще відвідують початкові класи, а у старших класах, починаючи з п'ятого, інтерес до навчання різко падає. Попри те, що діти починають пропускати уроки, допомагаючи родині у пошуках заробітку, роботах по господарству, а не займаються виконанням домашніх завдань, повторенням матеріалу, що вивчається в школі. Батьки не можуть допомогти уч-

нів через малограмотність. Проте, хоч і не в взірцевими знаннями, ромські діти все ж закінчують навчання, вміють читати і писати, але лише угорською мовою. Українську мову вони не засвоюють у повному обсязі, хоча для цієї вивчення директорю школи відігравається, крім основних, додаткові години з шкільному компоненту. По закінченню навчання у рідному селі, роми мають змогу навчатися у повній середній школі сусіднього села Скорте. Але такими є одиниці Ратовецьку велику допомогу надають друзі з Угорщини, які навіть створили товариство "Друзі Закарпаття". З їх допомогою був передмонтований дах, на ремонт якого було виділено 200 000 гривень. Щоб прилюдно подякувати угорським друзям, місцеві осередок КМКС (Закарпатське товариство угорської мови), очолюваний Л.Алінгар, організував сільське свято "Людина року", що відбулося 29 вересня. На ньому він вручив грамоти та призи, виконані заспівникам художником України Ендре Хіді (на фото), Петеру Сабадошу, президенту товариства "Друзі Закарпаття", та Марії Петровці — його активістці (на фото). У намірі товариства — будівництво спортивного залу, початковий етап якого вже розпочався.

Табір

Табірне життя с. Ратівці мало чим відрізняється від життя підб-

их тaborів в області, якби не... ситуація, в якій опинилася Агнета К. На сільському свята 2 серпня ц.р. вона знайшла на землі трохи пом'яту стогрінну банкноту. Нічого не підозрюючи, пішла з цією банкнотою в магазин з наміром купити щось з продуктів. Але там Її сказали, що гроши її не справжні, що це — сувенірна купюра. В іншому магазині підтвердили це. Тоді Агнета викинула І її пішла додому.

Через три дні до неї з'їхав дільничний міліціонер і запропонував поїхати у районний відділ міліції. "Я нічого не підозрювала і разом з мамою Марією поїхала до правоохоронців", — які від нас узяли пояснення про те, що звідки взялися фальшиві гроші. Через якийсь час мене викликали знову, та цього разу я мала підписати якісь документи. Втієм — з мамою вже, допітував спідчий Юрій, прізвища якого не знаю. Одночасно з нами були викликані продавці двох магазинів, у денний віртуч яких були знайдені такі самі сувенірні купюри. По одному викликали в кабінет. Коли я зайдла до спідчого, там сиділи троє осіб, серед яких була одна жінка. Вони спочатку говорили, а потім почали погрожувати і вимагати, щоб я зізналася у тому, що ніби зробила фальшиві гроші, і підписала нові документи. Обіцяли, якщо візьму провину на себе, то нікого поганого мені не буде. Відпустять додому, навіть нададуть безкоштовного адвоката (!) Я нічого не підписала, посилаючись на те, що неграмотна, не вмію читати українською мовою. Зараз боюся не тільки за себе, а й за своїх трох дітей, меншому 11 років, яких виховую сама, без чоловіка. Чи буде правда встановлено?"

Материнське горе

А тепер трагічна історія, яка трапилася в цьому селі кілька місяців тому. Про своє материнське горе розповідає нам Ерика М. Видно було, що жінка, яка сиділа поруч з нами, у стресовому стані. Інакші й не могло бути. Навіть розповідали про втрату своєї донечки-немовилти — це велика психологічна травма. Ось про що розповіла жінка.

Ерика Олександровна Югас з дітьми 1-го класу

24 травня минулого року Ерика народила в Ужгородському пологовому будинку живу доношену дівчинку вагою 3200 гр. Перед відпливою лікарка, яка напередодні обстежувала дитину, сказала, що вона здорована. Із пологового будинку немовля було виписане разом з матір'ю.

Сльозами на очах розповідає Ерика М., — то нам відповіли, що і дитина така у них не лежить. Ми були шоковані. Чергова лікарка обізвана всі відділення лікарні і десь за 20 хвилин повідомили нам, що наша дитина ... померла.

"Ми не могли повірити в почату: "А де, де наша дитина?" — запитували ми. Мій чоловік почав дуже кричати, бунтувати, де наша дівчинка, адже ми телефонували кожен день, казали, що їй краще! Годину три ми чекали у лікарні, нарешті нам повідомили, що ми можемо забрати тіло дівчинки з трупні. Коли ми прийшли туди, то нас ще й висвітили, кому ми так пізно прийшли за трупом, адже дівчинка, виявилася, померла ще 2 червня! Але ж усі ці дні нас запевняли і ми були впевнені, що наша дитина жива і здорована! Нам видали лікарські свідоцтва про смерть, яке чоловік у стані піну розірвав.

Тіло нашої донечки винесли у звичайній картонній коробці й віддали нам. На тілі дитини було видно величезні розрізи, захищені нитками. З цим ми прийшли додому і поховали донечку.

Минуло вже три місяці з того часу, а ми досі перебуваємо в стані шоку і не можемо собі відповісти на запитання: чому нашу доньку забрали в лікарню? І забрали силоміць, погрожуючи нам кримінальною відповідальністю! Як я не хотіла віддавати саму донечку, я хотіла поїхати з нею, а в мене її забрали! Адже ця лікарка була не сама, а з працівником міліції.

Ось така розповідь матері. Нехай своє слово з цього приводу скаже комісія, яка розслідуватиме цю справу.

Ратівці, хоч і невелике село, але в ньому стають як радянські, так і сумні події. Чимало для його мешканців робить голова сільськогосподарської Тетяна Михайлівна Андрус, яка працює на цій посаді три роки. Вона широ радіє, коли у мешканців села відбуваються радісні події і розділяє розпач, горе людей, намагається їм допомогти. Хотілося б, щоб радостей було набагато більше.

«Ратівці
Мирослав Гортав,
Ева Скорєт

Судові перипетії

Крісі ай проблемі

У 2002 році в нашій газеті були опубліковані матеріали судової справи про злочинне вбивство рома Калмана Бучка в ужгородському мікрорайоні Шахта, яке сталося 6 липня того нещасливого для сім'ї Бучків року. Було подано звернення до тодішніх генерально-го прокурора України С. Піскуна та міністра внутрішніх справ України Ю. Смирнова. А також опубліковані інтерв'ю з мамою вбитого хлопця Аранкою Калманівною та його братом Рустланом. Щоб нагадати слухачам суть справи, публікуємо це звернення ще раз. До того ж, реакції на нього не отримали ні його автори — лідери ромських організацій м. Ужгорода, ні редакція газети "Романі Яг"

З ВЕРНЕННЯ Шановні доброрід!

Вже вкорте звертаємося до Вас, з результату Вашого двічого контролю та впливу на безпеку середньо підлеглик Вам осіб не бачимо.

Б липня 2002 року в мікрорайоні Шахта в м. Ужгороді групою нетверезих підлітків до смерті було забито рома Калмана Калмановича Бучка. Маті залишилася без сина, який був єдиним грудувальником в сім'ї. Ужгородським міським відділом УМВС України в Закарпатській обл. було порушено кримінальну справу. Після подібного звернення до Васправу було передано в провадження слідчого Ужгородської міської прокуратури. Ромська спільнота м. Ужгорода сподівалася, що працівники прокуратури будуть неупереджено та об'єктивно розслідувати всі обставини цього злочину.

Проте виявилося, що особи, які були причетні до цього вбивства і перебували під вартою, через деякі часи були звільнені з-під арешту і нині перебувають на волі. Ще до вересня цього року під вартою утримувався обвинувачений, який безпосередньо завдав ударів по голові

ромові, котрій лежав на землі, металевим стільцем, і який визнав себе винним у вчиненні цього злочину. І ось на початку вересня 2002 року містом поширилися чутки, що навіть і цього обвинуваченого відпустили на волю, змінивши йому запобігний захід на підписку про невізізд.

Таким чином, через три місяці з восьми затриманих за вбивство рома К. Бучка під вартою жодного не залишилося.

Ми, лідери ромських організацій м. Ужгорода, занепокоєні таким зухвалим та цинічним ставленням до нашої народності, адже варто згірнути якому-небудь рому, то відразу, навіть за незначну крадіжку металевого бідона чи курки, ця людина отримає затратами. І нікому не буде справи, що у бідолах ділі не надійдуть, батьки хворі та роботи немає. Сильні роми перебувають у місяцях позбавлення волі за незначні проступки, які не становлять підвищеної суспільної безпеки. Та проте, коли злочин вчинено щодо рома, та ще й підлітком-українцем, в якого батько працює у правоохоронних органах, то можна бути впевненим, в цьо-

му разі закону не існує, спрацьовує безкарність, яка породжує все-довolenість. І після цього нас за-певнюють, що в Україні не існує дискримінації щодо ромської національної меншини!

Шановний пане генеральний прокурор!

Ми наполягаємо на об'єктивному розгляді згаданої вище кримінальної справи, притягнені до відповідальності всіх причетних до вбивства К. К. Бучка обі, чиими більшими вони не були. Якщо ми декларуємо, що Україна є право-вою державою, то так вони має бути не тільки на словах та папері, а й у реальних справах.

Сподіваємося на Вашу підтрібність та справедливість.

Того ж 2002 року розпочалося досудове слідство, пізніше відбулися кілька судових засідань, і, нарешті, 24 липня вже 2004 року Колегія суддів судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Закарпатської області стосовно підсудних, число яких, скоротилося з 8 до 6, було винесено, як гла-сить документ "именем України" — вироки. І вироки, прямо скажемо, дивні. Всі шестеро, що

скіювали злочин, отримали різні міри покарання. Громадяні Д. Я., Р. Б., Й. А. були визнані винними у скроєні злочину за ст. 296 ч. 2 КК України і на підставі санкції вказаної статті кожному з них було визначене покарання — три роки позбавлення волі. Проте на підставі ст. 75 КК України всі троє були звільнені — цитуємо — "від відбування призначеної покарання з випробуванням і з встановленням ім експертного терміну один рік". Підсудного Ю. С. також було визнано винним у вчиненні злочину, але йому було призначено покарання, передбачене ст. 126 ч. 1 КК України — штраф 1000 грн. Підсудного А. С. взагалі виправдали за відсутністю у його діях складу злочину.

Що стосується шостого участника бійки — Й.Ч., то його як головного підозрюваного у скроєні вбивстві К. К. Бучка рішенням кількох судів було затримано, а потім звільнено під підписку про невізізд.

Отже, злочин скіено, а винуватих у ньому немає?

Скажемо і про моральний бік цієї справи.

На всіх судових засіданнях була присутня мама загиблого хлопця. І кожного разу вона мусила вислуховувати всі подробиці деталей вбивства її сина, кожного разу бачила речові докази (дерев'яну палицю, металевий стілець та ін.), якими було до смерті забито її рідну кровинку. Хіба можемо ми уявити, який це був стрес для люблячої матері, серце якої вже не витримувало, і вона мимоволі голосно зойкувала і скрикувала від горя! Проте це викликало таку негативну реакцію з боку охоронців, що вони навіть погрожували вивесити замірзну жінку з залу суду!

Не можемо не сказати і про таке. Потерпілі й досі не отримали від вищезгаданих підсудних жодних коштів відшкодування з них стигло не було.

І тут починається наїцікавше. Постанови про відкриття виконавчого провадження з'являються лише через рік — 10 червня 2005 року. Представники правозахисного центру "Романі Яг" звернулися до інспекторів Державної виконавчої служби за поясненням стові причин невиконання поста-

Олена Бойко

"Нафталін" від омбудсмена

24 червня цього року вперше за 11 років Верховна Рада не прийняла постанову про щорічну доповідь омбудсмена Ніні Карпачової про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні. 223 депутати відмовилися голосувати за неї. Навіть після того, як спікер Володимир Литвин зауважив, що: "Не брати участь у голосуванні за цю постанову — це рівнозначно тому, що зупинятиме сонце, щоб воно ходило.", народні депутати погодилися лише на те, що прийняти проект постанови за основу і відправили його на дооправлення.

До слова, загалом за 11 років омбудсменом було представлено усього п'ять (замість 11) щорічні і дві спеціальні доповіді, що є порушенням вимог ст. 18 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини".

Відправлений на дооправлення проект постанови був, як завжди, абсолютно формальним. Едине, до чого він зобов'язував органи влади, — зазнайомитися з рекомендаціями і висновками

Уповноваженого, зміст останнього проекту слово в слово повторював усім органам влади розглянуті висновки та рекомендації Уповноваженого дво-річної давності задля поліпшення стану забезпечення прав і свобод людини в Україні.

Вихідно, що права людини у нас вимірюються "подійними стандартами": тоді як для громадян існує термін давності на звернення до Уповноваженого (посилання на ст. 17 Закону про Уповноваженого Верховної Ради

Уповноваженого, омбудсмен відмовляє громадянам у порушення провадження, якщо заява подана через рік після виявлення порушення (прав), сама Ніна Карпачова нарада Верховної Ради факти дво-річної давності. А народні депутати цього навіть не помічали! Може, їхні уваги приспали розкішний подарунок, зроблений Ніною Карпачовою? Нагадаю, що 24 червня Уповноважений подавала Верховній Раді щойно привезену з Національного архіву Швеції першу писану Конституцію України — Конституцію гетьмана Пилипа Орлика.

Друга спроба проголосувати постанову про щорічну доповідь омбудсмена мала відбутися 9 липня. Цього не сталося через блокування роботи парламенту фракцією Партиї регіонів. По другого читання проект постанови був доповнений одним досить суттєвим пунктом: "Звернути увагу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини на необхідність нехильного дотримання вимог Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради

України з прав людини", зокрема статті 18, щодо термінів представлення Верховної Ради України щорічної доповіді про стан дотримання та захисту прав і свобод людини, а також змісту доповіді стосовно випадків порушення прав і свобод людини і громадянинів, які мають місце протягом року, та результатів перевірок, що здійснювалися протягом року щодо якої подається доповідь".

Тобто, автори проекту постанови нарешті наважилися запропонувати народним депутатам зробити дедлікти зауваження омбудсмену за систематичне порушення нею вимог ст. 18 Закону України про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. При цьому надалі без уваги залишився той факт, що рекомендації Уповноваженого щодо поліпшення стану забезпечення прав і свобод людини в Україні у 2009 році грунтуються на даних моніторингу за 2006 — 2007 рік.

У 2008 році силами тринадцяти громадських організацій був проведений моніторинг діяльності Уповноваженого. За його резуль-

татами, діяльність Ніні Карпачової була визнана малоefективною і непрозорою. Після доведення до відома омбудсмена результатів моніторингу помітно пожвавилася активність Уповноваженого у висвітленні своєї діяльності. Вперше за останні чотири роки з'явилася на сайт щорічна доповідь омбудсмена (попередня доповідь представлена парламенту у липні 2005 року). Але те, що доповідь 2009 року побудована на застарілих даних, спровокувала прикре враження. Здається, що популістськими діямі омбудсмен просто камуфлює відсутність системної роботи.

Оскільки рекомендують виконавчим органам влади у 2009 році розглядати висновки і рекомендації омбудсмена дво-річної давності є нерациональним, Верховна Рада мала б ще цього року заслушати такі доповіді Ніні Карпачової про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні у 2008 році. Також хотілось б, щоб у першому кварталі 2010 року омбудсмен надала парламенту свою доповідь за 2009 рік, як того вимагає Закон про Уповноваженого з прав людини.

Людмила Коваль, джерело: human-rights.unian.net

Документи мають бути у всіх громадян

Документи требуйте авел ке са мануша

■ Паспортизація, надання юридичної допомоги в отриманні свідоцтв про народження та паспортів громадян України Мукачівським правозахисним центром "Романі Яг".

Згідно з стратегією розвитку правозахисного центру "Романі Яг" м. Мукачева, було вжито ряд заходів з допомоги ромському населенню цього міста щодо приведення до належного вигляду особисті документи, а також паспортизації.

Було встановлено, що в 14 осіб немає свідоцтв про народження, в 35 — немає паспортів, а у 5 громадян залишилися паспорти зразка СРСР, а також у шести осіб віком від 20 до 30 взагалі відсутні особисті документи. Усі вони через це обставини не могли користуватися правами свободи та обов'язками людини та гро-

мадинна, якими користуються усі громадяни нашої країни, згідно з Основним Законом України.

Мукачівським правозахисним центром "Романі Яг" була надана цим людям юридична допомога. Однак у ході роботи ми зіткнулися з негативним ставленням до ромів з боку окремих осіб та державних установ.

Так, громадянка Віра Андріївна Фаркош, 1955 р., уродженка села Гать Берегівського району, мешканка м. Мукачева, вул. Тупикова, 17, яка раніше проживала в Берегівському районі, де свого часу отримала паспорт СРСР, уже давно проживає у м. Мукачеві — 28 років за тимчасовим посвідченням, останнє

місце проживання — Росія (та кож тимчасова прописка).

Для отримання паспорта звернулася в Берегівський РВ УМВСУ та документи не прийняли, пояснюючи, що вона виписана і трипалий час проживає у м. Мукачеві. У Мукачівському МВ УМВСУ документи також не приймають, мотивуючи це тим, що обмін паспорта повинен проводитися Берегівським РВ УМВСУ. Народі від Фаркош, яка має все ще паспорт СРСР, не отримує пенсії і не може оформити свідоцтво про народження та паспорт своєму синові Юрію Юрійовичу Фаркашу, 1987 р.н. Останній через бюрократичну тягливину також не може користуватися будь-якими правами.

Інший приклад: Ервін Амарович Тирлак, 1985 р.н., мешканець м. Мукачева, вул. Лісна, 6, круглий сирота, не має свідоцтва про народження — вони втрачене.

Відділ рятування у м. Мукачеві МУРЮ Закарпатської області повідомив, що свідоцства-дублікати про народження видаються батькам і усиновленим, незалежно від віку іхніх дітей. Завдяки службі у справах дітей Мукачівського міськвіконому, за їх запитом, був вида-

ний дублікат свідоцства про народження Т.Тирлак — матері Ервіна.

Двонадцятирічна Поріго, 1982 р.н., мешканка м. Мукачева, вул. Шкільна, 2, та Олег Олегович Балог, 1988 р.н., м. Мукачево, вул. Шкільна, 5, не мають свідоцтва про народження та паспортів. Відповідні заяви направлені до Мукачівського міськрайонного суду.

Працівники відділу рятування у м. Мукачеві МУРЮ та Мукачівський міський об'єднаний військовий комісariat хадалто на негативно ставляться до звернень рівом. До прикладу є що отримати паспорт, необхідна відмітка, що особа взята на військовий облік. Громадянам ромського походження вказану відмітку не ставлять, пояснюючи, що ім необхідно пройти медичне обстеження, яке проводиться під час призовної кампанії. Таким чином, протягом півроку особам чоловічої статі паспорт отримати не можливо, осіннікі ця кампанія проводиться тільки двічі на рік під час весняного та осіннього призовів.

Рената Балог,
Мукачівський
правозахисний
центр "Романі Яг"

Пропозиції щодо комплексної державної програми підтримки ромів України

Пропозиція комплексної темутні програми ле Роменге українатор

(Продовження.
Початок на стор. 1)

Державна програма повинна бути спрямована на вирішення проблем ромів України з урахуванням дозволу інших держав, де успішно працюють ромські державні програми.

Основними завданнями програми, на нашу думку, мають бути:

— збереження та утримання національного культурного мистецтва;

— поліпшення матеріально-технічної бази установ, навчальних закладів, упровадження сучасних комп'ютерних технологій у виробництві та учебні процесах;

— створення умов для подальшого розвитку професіонального мистецтва, підтримка творчих спілок;

— підтримка та подальший розвиток ромської народної творчості. Збереження та поширення звичаїв традицій.

Сприяння розвитку освіти та культури ромів:

— забезпечення систематичного поповнення бібліотечних фондів новими надходженнями, повноцінної передплати періодичних видань для бібліотек як центрів інформаційного забезпечення ромів;

— створення умов для запушення дітей-ромів до школ і шкіл освіти та естетичного виховання, як початкової ланки мистецької освіти;

— збереження та охорона культурної спадщини. Відродження культурної спадщини ромів в Україні;

— розроблення і видання навчальних програм, підручників, методичних посібників з ромської

мови для загальноосвітніх навчальних закладів та ромських освітніх центрів, де ця мова вивчається як предмет або факультативно;

— розроблення і видання підручників (з дисциплін, що входять до шкільної програми) для загальноосвітніх навчальних закладів, в яких є класи з ромською мовою навчання;

— встановлення (спільно з ромськими громадськими організаціями) контактів із міжнародними організаціями, які надають допомогу в забезпеченні освітнього процесу для школі ромів (публікація підручників, посібників, літератури);

— впровадження на базі ромських громадських організацій програм допомоги ромським дітям, які відвідують школи (додаткові лекції, робота з репетиторами тощо);

Створення кадрового потенціалу для шкільного навчання ромських дітей:

— заличення до роботи з дітьми ромів найдосвідченіших педагогів і заохочення таких педагогів;

— підготовка педагогічних кадрів в сфері культурної освіти;

— забезпечення більш широкого здобуття дітьми ромів вищої професійно-технічної освіти.

Спрощення доступу дітей ромів до вищих навчальних закладів:

— планування та встановлення спеціальних квот для ромських дітей для одержання вищої освіти за певними спеціальностями (передяк яких додатково буде визнаний Міністерством освіти України через консультації з ромськими громадськими організаціями);

— налагодження співпраці з керівництвом вищих навчальних

закладів для встановлення пільгових умов навчання (насамперед зниження вартості навчання) для студентів ромів.

Підтримка студентів-ромів, що навчаються у вищих навчальних закладах:

— розробка і впровадження програм надання стипендій студентам-ромам в малозабезпечених сім'ях за рахунок бюджетного фінансування;

— розробка бази даних організацій, що надають підтримку (гранти) для студентів-ромів, та поширення інформації з цієї бази даних серед ромської громади;

— створення соціального замовлення на послуги з консультації випускників школ, які бажають продовжити навчання у вищих училищах закладах.

Виконання програми даст змогу:

— активізувати участь ромів та ромських організацій у закладах освіти і культури та соціально-економічному житті України;

— підвищити ефективність діяльності товариств;

— вирішити комплекс соціально-економічних проблем ромів та забезпечити повноцінне функціонування ромських організацій;

— забезпечити координацію зусиль обласних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організацій і установ на зміцнення ролі освіти та культури в житті ромів та підвищення рівня забезпечення культурних потреб;

— створити належні умови для збереження та проміноження ромської культури.

Юрій Іваненко
(Херсон, Україна)

Чеська поліція влаштувала облаву на екстремістів

Чеська поліція провела масштабну операцію проти екстремістів, у Північній Мораві (північний схід Чеської Республіки) затримані учасники нападу на багатодітну ромську родину, будинок якої в одному з присілків поблизу міста Опава заїздив склянками з запальнюючою сумішшю.

Розслідування злочину, внаслідок якого жертви нападу, включаючи неповнолітніх дітей, отримали тяжкі травми та опіки, тривало чотири місяці. Заарештовані чотири екстремісти, проти яких висунуте обвинувачення у намір вчинити

вбивство. Ім загрожує від 15 до 20 років ув'язнення, повідомили місцеві ЗМІ.

Затримані екстремісти стало підсумком операції чеських правоохоронних органів проти правих екстремістів. У полізу розслідуванням затримані 600 активістів чеських і зарубіжних націоналістичних угруповань. За підсумками операції, коло підозрюючих звузилося до "дев'яти чоловік і трьох жінок у віці від 20 до 30 років". Ті, хто кидали склянки з запальнюючою сумішшю, чекатимуть суду під вартою.

Слідство характеризує даний злочин, як "запланований, з расовими мотивами". Злочини, попередньо обрали саме багатодітну ромську родину.

Наше співчуття

Амаро пгаріпе

Після тривалої хвороби на 52-му році життя помер громадський ромський діяч, голова обласної громадської організації "Роми Поплавиці" Олександр Миколайович Бузна. Народився Олександр Миколайович 20.03.1958 року у м. Здолбунів Ровенської області. Мав закінчений середній рівень освіти. Був головою ревізійної комісії "Конгрес Ромен України" з 2004—2008 рр. У 2004 році був обраний делегатом Парламенту ІРУ від України, який проходив у Італії.

Олександр Миколайович був вдумливим, розсудливо, енергійною людиною, котрого любили всі, хто з ним спілкувався. Багато уваги приділяв соціальним проблемам ромів, особливо тим, хто постраждав під час Голокосту.

Світла пам'ять про нашого колегу і друга, дописувача газети "Романі Яг" николи не згасне в наших серцях і в серцях усіх, хто його знає.

Хай пухом буде йому земля!

Те авел леске ловкі пнув!

Редакція "Романі Яг"

"Роми України"

Романі програма Україната

Щорічно Міжнародний фонд "Відродження" виділяє значні кошти на виконання програми "Роми України". Цього року діяли два конкурси: "Поліпшення доступу ромського населення до медичних послуг" та "Вдосконалення державної політики щодо ромської громади в Україні". Оскільки реалізація програм відбувається прозоро на конкурсній основі, ми публікуємо список проектів, підтриманих Міжнародним фондом "Відродження" у 2009 році.

У наступних номерах будемо подавати інформацію, що дозволить іншим ромським організаціям ознайомитися з їхнім досвідом роботи, зазначивши найкраще.

Конкурс: "Вдосконалення державної політики щодо ромської громади в Україні"

Кількість підтриманих проєктів: 7

Загальна сума: \$ 35,000,00

Підтримані за конкурсом проекти:

Назва організації: Закарпатське обласне товариство ромів "Романі Чіб" ("Ромська мова")

Зміст проєкту: Проведення круглого столу з нагоди п'ятиріччя створення Закарпатського товариства ромів "Романі Чіб".

Керівник проєкту: Борис Бучко

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Дарвіна, 19, тел. 8-0312-63-81-35

Бюджет: \$ 2,000,00

Назва організації: Херсонське міське товариство циган

Зміст проєкту: Аналіз державної і місцевої політики щодо національних меншин України: регіональний вимір.

Керівник проєкту: Юрій Іваненко

Контактна інформація: м. Харків, вул. Горького, 28, тел. 8-0552-49-32-70, elpast@ukrpostua

Бюджет: \$ 5,000,00

Назва організації: Громадська духовно-просвітницька організація "Чачимо"

Зміст проєкту: Проведення круглого столу у Харківському обласному присвяченого проблемам народу рома.

Керівник проєкту: Микола Бурлуцький

Контактна інформація: обл. Харківська, Харківський район, м. Мерефа, вул. Ветеринарна, 18, тел. 8-063-164-76-00, devlesko_drom@front.ru

Бюджет: \$ 7,000,00

Назва організації: Ужгородська районна організація "Союз Укаринок"

Зміст проєкту: Моніторинг за безпеченням прав ромської національної спільноти Ужгорода в галузі освіти та охорони здоров'я молоді.

Керівник проєкту: Олена Федорова

**Стипендії з
поліпшення
становища ромів
у країнах Західних
Балкан**

У рамках Ромської декади збільшилися стипендіальні проограми для поліпшення життя ромів у Західних Балканах.

Збираються дані, необхідні для планування й здійснення діяльності ромських неурядових організацій, тіхнічні ініціатив та бачення стратегії. Для них надаватиметься допомога у плануванні та організації зустрічей, конференцій, тренінгів у регіонах, а також у вивченні здібностей ромів та вивчення їхніх потреб у подальшому розвитку, протягом 2009—2010 рр.

Термін подання заявок - до 20 жовтня 2009 року.

На жаль, Україна не спромоглася подати заявку на участі у Ромській декаді, і тому заходи з покращенням навчання ромської молоді для неї нездійсненні.

Детальніше про ці ініціативи можна ознайомитися на сайті http://www.romadecade.org/group/osi_western_balkans_fellowship

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Бокшая, 4, тел. 8-0312-23-64-40.

Бюджет: \$ 6,500,00

Назва організації: Громадська організація "Форумо Ромен Україната"

Зміст проєкту: Спонукання місцевої влади Київщини до дій, спрямованих на покращення соціального статусу ромського населення.

Керівник проєкту: Петро Григоріченко

Контактна інформація: м. Київ, вул. Мала Житомирська, 9-Б, 8-044-278-87-11, forumo@kievweb.com.ua

Бюджет: \$ 5,000,00

Назва організації: Черкаська обласна громадська організація "Романі рота"

Зміст проєкту: Реалізація та впровадження фінансування Черкаської обласної Програми підтримки ромів Черкаської області.

Керівник проєкту: Володимир Бамбула

Контактна інформація: обл. Черкаська, м. Золотоноша, вул. Новоселицька, 2A, тел. 8-0473-73-78-78, atem@zolo.ck.ua

Бюджет: \$ 6,500,00

Назва організації: Звенигородська районна громадська організація "Ромаї Катуня"

Зміст проєкту: Розроблення районної програми сприяння ромському населенню.

Керівник проєкту: Петро Бурлаченко

Контактна інформація: обл. Черкаська, м. Звенигородка, вул. Бульварна, 3, тел. 8-04740-2-32-06, RomaKatuna@mail.ru

Бюджет: \$ 3,000,00

Конкурс: "Поліпшення доступу ромського населення до медичних послуг"

Кількість підтриманих проєктів: 7

Загальна сума: \$ 38,000,00

Підтримані за конкурсом проекти:

Назва організації: Закарпатське обласне товариство ромів "Романі Чіб" ("Ромська мова")

Зміст проєкту: Пролонгація проекту "Сприяння у поліпшенні умов доступу ромського населення Закарпаття до медичних послуг".

Керівник проєкту: Олена Федорова

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Бокшая, 4, тел. 8-0312-23-64-40.

Бюджет: \$ 6,000,00

Назва організації: Перечинська районна громадська організація Закарпатського циганського культурно-просвітівного товариства "Романі Я"

Зміст проєкту: Продовження роботи медико-консультивативного центру при культурно-просвітньому товаристві.

Керівник проєкту: Андрій Тегель

Контактна інформація: обл. Закарпатська, м. Перечин, вул. Цегельна, 20

Бюджет: \$ 6,000,00

Назва організації: Великоберезинське районне культурно-просвітівне товариство "Романі Я"

Зміст проєкту: Підтримка медико-консультивативного центру при культурно-просвітльному товаристві.

Керівник проєкту: Іван Тирлак

Контактна інформація: обл. Закарпатська, смт В.Березний,

вул. Партизанська, 57, тел. 8-03135-2-16-24

Бюджет: \$ 6,000,00

Назва організації: Виноградівське районне ромське культурно-просвітівне товариство "Романо-Дром"

Зміст проєкту: Продовження роботи медико-консультивативного центру "Здоров'я для ромів".

Керівник проєкту: Ласло Дорі

Контактна інформація: обл. Закарпатська, Виноградівський район, с. Великі Комяти, вул. Ватутина, 200, тел. 8-067-292-34-27

Бюджет: \$ 6,000,00

Назва організації: Ужгородська районна організація "Союз українок"

Зміст проєкту: Робота кімнати здоров'я молоді і школярів ромського поселення с. Конодово Ужгородського району.

Керівник проєкту: Олена Федорова

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Бокшая, 4, тел. 8-0312-23-64-40.

Бюджет: \$ 6,000,00

Назва організації: Громадська молодіжна організація ромів "Terne po neivio drom" ("Молодь на новій дорозі")

Зміст проєкту: Розвиток системи лідерства в ромській громаді Закарпаття.

Керівник проєкту: Олодар Пап

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Швабська, 32, тел. 8-050-540-90-44.

Бюджет: \$ 3,000,00

Назва організації: Закарпатський благодійний фонд "Благо"

Зміст проєкту: Підвищення рівня знань щодо особистості племен та санаторії серед ромського населення тaborів Ужгородського району.

Керівник проєкту: Елеонора Кульчар

Контактна інформація: м. Ужгород, вул. Швабська, 17, кв. 2, тел. 8-063-255-54-91

Бюджет: \$ 5,000,00

РОМ-ПРЕС

Т. Бесеску: "У Румунії не дискримінують ромів, є тільки окремі випадки"

Так заявив на церемонії відкриття фестивалю ромської культури у місті Сеная президент Румунії Трайан Бесеску.

Коментуючи, на пропозиції журналістів, інцидент, що трапився напередодні концерту Мадонни в Бухаресті, на якому публіка освистала співачку за прохання "поважати права ромів", Бесеску допускає, що індій виникають конфліктні ситуації між ромами та угорськими або румунськими общинами", однак політика Румунії, за його словами, спрямована на захист прав усіх меншин. "Румунські роми повинні віддавати своїх дітей до школ. Це їхній єдиний шанс інтегруватися у суспільство", — підкреслив про цьому румунський лідер.

Фестиваль ромської культури проходив з 28 по 30 серпня в румунському місті Сеная і був організований Національним центром ромів та мерією міста. У Румунії проживають понад 500 тисяч ромів, що складає 2,5% всього населення країни.

Третя неурядова організація - Загально - Грецький Союз ромів (PUOGR)

Ця організація завершила будівництво в Афінах торгового центру на 8337 квадратних метрах, у якому передбачено відкрити 82 невеликі магазини для ромських підприємців.

Сюди запрошуються усі роми, а також роми з інших європейських країн, які проживають у Греції приблизно 5000 осіб.

Фінансування проекту здійснено організацією EOMMEX, де ромські бізнесмени вкладили 55%, а інші кошти отримані за кредитом від європейських фондів.

Загально-Грецький Союз ромів (PUOGR) також надає фінансування, людські ресурси і матеріально-технічне забезпечення даного проекту. Цей проект включає і будівництво поселення з 369 будівель для людей, які працюватимуть у ромському торговому центрі. Очолює проект Афанасій Каввадас, генеральний секретар Загально-Грецького Союзу ромів (PUOGR), його адреса: <http://groups.yahoo.com/group/PUOGR/> або PUOGR-subscribe@yahoo-groups.com

Антикризова гуманітарна програма

■ Ще 13 липня 2009 в УНІАН відбулася прес-конференція, присвячена презентації нової Антикризової гуманітарної програми, яку в Україні започатковує Міжнародний фонд "Відродження" (МФВ).

Головна мета Антикризової гуманітарної програми — допомогти людям, культурницьким та громадським осередкам, які найбільше постраждали від фінансово-економічної кризи. Програма спрямована на те, щоб підтримати проекти, які допоможуть людям налагоджувати власну діяльність у кризових умовах та за несприятливого перебігу обставин.

Вже стало правилом твердити, що криза — це не тільки занепад та загроза, а і відкриття нових можливостей. Усвідомлюючи ці виклики кризи, Інститут Відкритого Суспільства відкрив фінансову лінію обсягом понад 20 мільйонів доларів США для підтримки гуманітарних ініціатив в Україні.

Міф про народ-дармоїд

Інженер-полковник Оле Ерденко (перший ліворуч) з колегами біля космічного корабля. Фото з архіву Н. Ерденка.

■ Багаторічний допитувач нашої газети Ніколай Бес-
сонов, визначний російський ромолог, художник, пись-
менник, історик та етнограф ромського мистецтва, автор
прекрасних книг та образотворчих робіт відразу відгук-
нувся на наше прохання надіслати до першого номеру
відновленої новинки свої матеріали.

**Міф про ромів-“дармоїдів” — перша стаття Ніколая Бес-
сонова з його великої праці “міфи про циган”. Пропону-
мо читачам цю статтю, сповнену гіркоті і болю за ромсь-
ким народом. Ілюстрації також люб’язно надані автором.**

Циганам гріх скаржитися на увагу публіки. Фор-
мально вони були в СРСР одним народом зі ста, але в культурі вони представлени як-
краво. Про циган зняті фільми, що мали гучний успіх. Номери з табірними піснями і танцями в радянські часи були циклами будь-
якої концертної програми. “Кочовому племені” присвячували книги класики літератури. Здава-
лося б, інформація досить. Проте у суспільстві склалися уяви, дуже далекі від дійсності. Одна частина міфології очирняла ци-
ган, інша навпаки — ідеалізувала. Байди про крадені дітей протистояла легенда про “най-
мирнішій і найвільниший народ”. В останні роки пануують негативні стереотипи. Тож спробуємо роз-
ібратися з найпоширенішими кліше.

Почати необхідно, мабуть, із найголовнішої міфи. “Цигани — нація-паразит”. Саме цей міф пульсуює на Інтернет-форумах і постійно спливає в пресі. Він же послужив Гітлерові основою для геноциду. Ідеологи Третього рейху я цитувати не будуть. Нагадати актуальні фрази сучасних росі-
ян. (Я живу в Росії і розбирати проблему буду на знайомому мені матеріалі). Як характерний приклад візьмемо відгуки на статті “Комсомольської правди”, надруковані 27 лютого і 28 березня 2009 року. Слід особливо наголосити, що реакція читачів виявилася одностайнюю: тільки двоє чи троє учасників обговорю-

рення намагалися щось заперечити. Інші 950 висловлювань були витримані в такому дусі:

“Цигани — народ-паразит.

Усякі прояви на зразок театру “Ромен” ціною, порівняно з цією

школою, яку вони завдають са-
мим своїм існуванням.”

“Будь-який росіянин знає, за які гроши ростуть палаці в “місцях компактного проживання осіб циганської національності”. Перше і головне джерело — торгівля “дурманом”, друге — шах-
райство, замасковане під ворож-
нину і жебрацтво і третє — ки-
нешників “крадіжки”. А ві, “пра-
возахисники”, чи бачили токара, цигана-муляря???

От і я не бачив.

“Цигани — злодії. 50 чоловік працюють у театрі “Ромен”, інші — бруд... Цигани — 100% — злодії і наркоторговці, а ті, хто не краде, ті — не цигани і це не узагальнення, це факт.”

“Усім, чим займаються цигани, — продаж наркотиків, зло-
дійство і брехня з ворожинням. Не бачив жодного працюючого ци-
гана і ставлю до них як до ви-
rodжків.”

“Цигани — народ-паразит. Жили тільки злодійством і брех-
нею. Артист у їхньому середо-
вищі, як-от Сліченко, виняток з правил. Ті з них, хто намагається жити нормальним життям, ви-
ганяються зі співтовариства.”

“А як можна називати народ-на-
цію, котра паразитує на тілі суспіль-
ства? Коли 95% представників ці-
ального народу займаються зло-
дійством, наркоторгівлею, і т. ін. Час речі називати свої-
ми іменами.”

“Слово цигани сьогодні звичинує так само, як слова наркобізнес, наркоторгівля, работоргівля, зло-
дійство, обман, жебрацтво... Шось не поєднано з твоїм корисної праці. В ос-
новному вся іхня діяльність злочинна і незаконна.”

“Час тверезо подивитися на цю проблему. Згаду-
вати “Будула”, театр “Ромен” і т. ін. це — вес-фантас-
тика. 95% циган — це злодії, дармоїди, розп-
люючі наркоти, жебра-
ки, шахрай, грабіжники,
гвалтівники.”

“Ви можете спростувати статистику? У нас у країні

цигани займаються або торгівлею наркотиками, або жебрацтвом-
злодійством, утім, як і в Європі! І те, що окремо хтось порядний, один на кілька десятків тисяч —
ничого не змінить.”

“Цікаво, а чи є серед циган інженери, технари, кваліфіковані робітники, письменники, поети, вчені? Я особисто в цьому дуже сумніваюся.”

“А що таке циганський народ? 98—99% циган, що живуть торгівлею наркотиками, шах-
райством і злодійством — чи це народ?”

Злочинці є серед будь-яких національностей! Едине, що є серед циган: 99,9%.”

“Циган називають злодіями саме тому, що вони поголовно зайняті злочинною діяльністю. Жебрацтво, незаконна торгівля, гра-
бірство, наркоторгівля, гра-
беж.”

Ще раз підкresлю, що про-
цитовані думки цікком презента-
тивні. Я намислило вибрав найбільш типові висловлювання, залишивши за бортом нацистські вигуки, що “Гітлер був правий” і вирішували циганську проблему треба з допомогою газових камер. Хочеться поговорити саме про цю “середню” позицію, що у злегка завуальованій формі пода-
ють преса і телебачення. (За-
кон про розпалення міжна-
ціональної ворожчині все-таки існує, тому теза про “націо-па-
разита” ззвучить у ЗМІ з “інтелеген-
тною” отинкою).

Якщо послухати циганських активістів, то інший народ — жертва злісного наїлу. На міс-
тів, що вони відмінно вибирають у раз-
ом з циганами, варто обєктивно розібратися в міфі, оскіль-
кі виник він не на порожнім місці. У питаннях два аспекти: істо-
ричний і сучасний. Насамперед треба визнати, що в старовину основними заняттями кочових циганських були ворожиння і жеб-
рання, причому останнє вважалося в таборах шансовою справою. Таким чином, на створен-
ні та укріпленні стереотипу пра-
вочували десятки поколінь циганських жінок (чоловіки з пра-
гнінням рукою не ходили). Образ обірваного босоногого жеб-
рачки, що просить хліба своїм численним дітлахам, міцно вийшов у світову культуру і бо-
ротися з цим так само неро-
зумно, як заперечувати образ російського бородача чи брачка. На-
деялося, що з пристойно одягнена по своїх справах, це що робітник, студент, чи лікар або інженер. Лише циганів у тім, що їх дуже мало. Інша частка в російському насе-
ленні складається всього з од-
ного десятка відсотків. На практи-
ці це означає, що можна прожи-
ти життя і не зустріти жодного ци-
гана як однокласника чи сусіда, товариша по службі. Особисто в мене було саме так. Поки я не зайнявся даною темою професійно, доля зіштовхувала мене тільки з вуличними ворожинами. Звичайно ж, я був здиво-
ваний, коли вивів, скільки се-
ред моїх нових знайомих соціаль-
но адаптованих людей.

На жаль, проблема іміджу не розв’язується. Які би зусилля не починалися, росіяни будуть вірити “своїм очам”, а не фактам зі статей фахівців. В інтернет-
публікаціях я доіду відповіді на запитання: “Чи бачив хто циган-на-
така?”, називаючи конкретні конк-
рентні працівниці. Але чи багато ба-
жаючих читати списки шахтарів, тваринників, учених? Більш того. Навіть якщо в когось є знайомі
тим, що вони живуть шахрайством і обманом. Це було перевірено на практиці, що з трьохсот із зайвими-
тися циганами, що живуть на по-
страдянському просторі, жебрають від сили тисяч 5-6, і, звичайно ж, никто не буде врахо-
вувати, що дратівливі для громадян вуличними ворожинами також скротилося.

Циганам завжди дорікали, що вони живуть шахрайством і обманом. Це було перевірено на практиці, що з трьохсот із зайвими-
тися циганами, що живуть на по-
страдянському просторі, жебрають від сили тисяч 5-6, і, звичайно ж, никто не буде врахо-
вувати, що дратівливі для громадян вуличними ворожинами також скротилося.

Циганам завжди дорікали, що вони живуть шахрайством і обманом. Це було перевірено на практиці, що з трьохсот із зайвими-
тися циганами, що живуть на по-
страдянському просторі, жебрають від сили тисяч 5-6, і, звичайно ж, никто не буде врахо-
вувати, що дратівливі для громадян вуличними ворожинами також скротилося.

ни займаються ковальською спра-
вою, лудили, плели на продаж кошки і виробляли ложки. Навіть російські цигани (які відавали перевагу торпівлі кіньми) нама-
лися орати городи чи возити дрова. Ще більше здивував би публіку екскурс у далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб обкладти його податком. У податковому реєстрі вказували-
ся заняття, осільські школи була

низається публікістю експкурсу в далеку історію. Хоча прийнято вважати, що ци-
ганське життя в офіційних папе-
рах не фокусувалося, це далеко не так. У XVI столітті після захоплен-
ня Балкан турецькими завоюваними провели перепис населення, щоб

Поради Від Раці

Драбаріне кільце Раці
з 23 жовтня по 5 листопада

Овен — сприятливий період для підвищення працездатності, завдяки якій досягнеть хороших успіхів у своїх починаннях. Самостійність і рішучість дозволяють завершити намічені плани. Пам'ятайте — ваші успіхи у ваших руках. Не варто ризикувати і проявляти надмірну ініціативу.

Тельць — ваші енергійність і кінглівість допоможуть у реалізації ваших задумів. Проте вам не вдастся уникнути дрібної і марудної роботи, причому від того, як ви з нею впораетесь, залежатиме вирішення багатьох серйозних питань. Намагайтесь діяти розважливо, беручи до уваги інтереси інших людей.

Близнюк — період виявиться одночасно як вдалим, так і проблематичним. Можете розраховувати на позитивні зміни у професійній і фінансовій сферах. Однак успіхи і деякі досягнення на одному фронті будуть супроводжуватися непорозуміннями і проблемами на іншому.

Рак — з оптимізмом вирішите будь-яку проблему. Весь місяць вас супроводжуватиме удача, що дозволить перебороти перешкоди. У другій половині періоду зможете зав'язати корисні зміни в професійній сфері. Однак успіхи і деякі досягнення на одному фронті будуть супроводжуватися непорозуміннями і проблемами на іншому.

Лев — намагайтесь у першій половині періоду не брати участь в різних авантюрах і сумнівних заходах, проявіть витримку і розсудливість. Будь-які розбіжності з начальством, які можливі, маємо вишидокопливий характер і розв'язуються самі собою, якщо ви не ускладнюватимете ситуацію.

Діва — більшість представників цього знака мають можливість значно збільшити доходи, якщо не впередпредставлять подій, а виявлять витримку і цілеспрямованість. Покладаєтесь тільки на власні сили і не розраховуйте на допомогу інших. Особисте життя принесе деякі перехідження.

ТЕРЕЗА — що значно просунутися у професійній діяльності, вам необхідно виявляти ділову ініціативу і заповітливість. Не плануйте нічого глобального, а сконцентруйтеся і якісно виконуйте свої обов'язки. Успішними будуть ті, хто швидко реагуватиме на всі складні ситуації.

Скорпіон — налаштуйтесь цього тижня на значні зміни у справах. Сприймайте все, що вибудуватиметься, як належне. Результат цих змін буде позитивним. Елементи творчості можливі у будь-якій діяльності. Часті зміни настрою можуть вплинути на роботу, будьте поміркованими. Стремяність і зібраність допоможуть уникнути непримістностей.

Стрілець — до виконання проблем протягом квітня стається серйозно. Підіймуться ризики появлення у роботі з партнерами. Доведеться продемонструвати весь свій талант і майстерність, щоб використати свої шанси. Більші часу присвятив особистим інтересам, дружам і коханім людям.

Козеріг — зірки обіцяють, що успіх супроводжуватиме вас у всіх справах. Ви без особливих зусиль вирішите будь-які питання і досягнете виконання всіх намічених задумів. Період в цілому сприятиме новим ідеям, переоцінці милувого досвіду. Дійті некваліфіковано і обережно, обмірковуючи кожен крок.

Водолій — представникам цього знака варто розраховувати на новий поворт у професійній діяльності, наслідки якого будуть приемними. Для досягнення поставлених цілей дійте активно і наполегливо. Проявіть максимум цілеспрямованості, і це принесе успіх.

Риби — завдяки збіги обставин і докладним зусиллям ви зможете одержати те, що раніше здавалося недоступним. Постараєтесь повністю використати цю можливість. Ваша комунікативність сприяє теплим стосункам у колективі, це добре позначиться на робочій атмосфері в цілому. У складних справах старайтеся вдаватися до радикальних рішень.

РОМАНІ ЯГ

Газета Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства
РЕєстраційне свідоцтво серія КВ №5877 від 20.02.2002 р.

Газета виходить за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»

Шеф-редактор АЛАДАР АДАМ
Редактор Евгенія Навроцька

Редакції не завжди поділяє позицію авторів. За точність наведених фактів відповідає автор. Редакції зберігає за собою право виправляти мову і скорочувати матеріали.
Повний або частковий передрук матеріалів дозволяється лише з посиланням на "Романі ЯГ"

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 88000, м.Ужгород, вул. Дучевського, 18,
телефон: (0312) 63-82-56, 68-81-56.
E-mail: romaniyag@mail.ru
<http://www.romaniyag.org>, romaniyag.wordpress.com

Відrukовано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13.
Умовн. друк. арк. 2. Тираж 300. Зам. № 776

НА ДОПОМОГУ РОМСЬКИМ НЕДІЛЬНИМ ШКОЛАМ

Спляча Книга

На полиці, серед книг про далекі країни й небачених звірів, стояла велика цікава Книга. У ній розповідалося про могутнього богатиря. Букви в цій книзі ярілі, як розпечено зализо. Вона мала дивну властивість: як тільки доторкнеться, палахочке вогненне слово до людського серця, в ньому зайдеться вогник. І людина, в якої у грудях б'ється серце з цим вогником, стає могутньою і непереможеною.

Але минув уже не один рік, як Книгу читали. Щотижня

Господин зімніла її з полиці, обережно витирала з обкладинки пилоку й знову ставила на полицю. Книга чекала — ось-ось її прочитають, та ніхто її навіть не розгортав.

Часто до Господаря приходили гости. Господар любив показувати книги: дивіться, які в моїх книг красіві палітурки.

Стали вогненні букви меркнуті. Потемніли палітки слова. Могутній богатир, про якого розповідалося в Книзі, заснув. Тепер уже на полиці стояла не Богиня, а Спляча Книга.

Пре месала, машкаре кеньви пала дурале тела май бут алати, тордольас барі інтересно Кеньва. Анде лате вакерлас пес пало зорало витязьо. Е букви анде кеньва сікрайзінас, сар пігбардо састири. Ке лате сас пескери атрибуто: сар фери азбас зіграбо лавеса ко манушано їло. Ко мануш, анде леско колін марел о їло кадала ягаса, кердьол зорало.

Накглас на екг берш, сар є Кеньва гінаде. Сако курко є Хулані лелас ла тейле пала месала лай ловкорес кгоселас ла аи ловкорес шуvelas ла палпале. Е Кеньва жукарелас — ке варекон ла гінавела, ай конік ла чи лас анде вата.

Бутівар ко Хулай авенас є мануша. О Хулай камелас те сікавел є кеньви: дикген, саве мірре шукар кеньви.

Керділе кале є ягуне букви. Каліле шукар лава. О зорало витязьо совел пала саво скірме анде кади кеньва. Аканас пре месала тордоль на Ягуні Кеньва, ай Совлярді Кеньва.

Переклад Аладара Адама

ПЕРДАСА

У камеру входить наглядач і каже:

- До вас на побачення прийшла дружина.
- Але судовий вирок цього не передбачав!

♦ ♦ ♦ ♦

Анде робія джал андре о кетана ай пгелен:

- Ке туте авілас тірі ромні.
- Ай о крісако агор кадо чи лас сама?

♦ ♦ ♦ ♦

В адвоката:

- Мені здається, що для вас кращим вирішенн

ям питання було б повернення до дружини, — роз'яснив адвокат.

— Розумію. А може, ми пошукаємо прше вирішення? — з надією подивився на нього клієнт.

Ко адвоката:

— Ме пінди, со ке туменде май федер авла вічі ворба та болдел пес ке туте тірі ромні, — пгелен о адвокате Гатярав. Ай шай, аме родас най лачі бувт? — патимаса дікгел о клієнта.

ІГРИ З ПРИСЛІВ'ЯМИ І ПРИКАЗКАМИ

Пропонуємо читачам подумати, яка з цих приказок здійснена

Друг плаче, недруг сміється.

О амал ровел, ай о на амал асал.

Той, хто шукає друга без вад, самотнім застоситься.

Кодо, кон родел амалес бі насулипе, ачел кор-кора.

Радість друзів — твоя радість.

Лот амаленгєрі — кадо тірі лот.

Дитина — кісточка, внучатко — в ній зернятко.

Чаворо — кокалоро, бято — андо жодіворо.

РОМАНЕ ХАВЕНАТА

Печена з грибами

М'ясо обсмажити на сковороді. Приготувати таку начинку: зварити 100 г сущих грибів, посісти їх, висипати у посудину, додати 1 ст. ложку підсмаженої на маслі цибулі, посолити, поперчити, посипати 2 ст. ложками тертої булки, перемішати і добре підсмажити. Печено зняти зі сковороди, зробити у ній надрізи, в які вкласти грибову начинку, обв'язати ниткою і покласти в посудину з маслом і зеленню. Смажити у духовці, час від часу поливати бульйоном або відваром з грибів. Підливу проїздити, з печено зняти нитку, полити сметаною і підгріти.

Пейко мас бураценца

О мас пекес пре тигас. Гетос касаві начинка: кіравес 100 гушкве бураца, чінгреслен, пала кодо шоресанде піїрі, додес 1 рой пейкіро чілі пурум, лондіресь, піпей-реса, шорес 2 рой рандаді бокелі, гаміс ай мішто пекес. О пейко мас лес тейле ла тигакса, ай керес андо машкар гропи, анде саве шувес є бурацені начинка, пала кодо тавеса гландавес о мас, пала кодо шувес анде проте ина шорес опрал чілі ай зелений а. Пекес андо бов, кане петьол опрал шорес зумі кгатара бураца. Шорес опрал сунтина.

